

# **CASA ȘCOALELOR ȘI PROBLEMA IDENTITĂȚII ROMÂNEȘTI. SCURTE CONSIDERAȚII PRELIMINARE (1896-1918)**

**BEATRICE ISPAS**

Studierea problematicii atât de complexe a identității naționale, care agită atât de mult epoca noastră cum afirma E. M. Lipianski<sup>1</sup>, trebuie să surprindă nu numai imaginarul și ideologia acestui tip de identificare colectivă, ci și mecanismele și mijloacele de transmitere a acesteia în profunzimea corpului național. În general, se cunoaște faptul că “implementarea conștiinței naționale al nivel de masă a necesitat o activitate educativă susținută din partea elitelor intelectuale. Prin intermediul școlii, al gazetelor, al diverselor sisteme de comunicare și al serviciului militar obligatoriu, societatea a acționat destructurant asupra solidatităților anterioare care au fost silite să se replieze în fața solidarităților naționale”<sup>2</sup>.

În materialul de față ne-am propus să punctăm câteva dintre acțiunile Casei Școalelor în ceea ce privește educarea în sens național, conștienți fiind de faptul este greu de surprins complexitatea acestui fenomen doar într-un studiu. Dorim însă ca prin acest material să scuturăm colbul uitării măcar de pe câteva dintre documentele referitoare la activitatea Casei Școalelor și existente în arhive.

---

<sup>1</sup> E. M. Lipianski, *L'identité française. Representations, mythes, ideologies*, La Garenne-Colombes, 1991, p.1.

<sup>2</sup> Mirela-Luminița Murgescu, *Între “bunul creștin” și “bravul român”. Rolul școlii primare în formarea identității naționale românești (1831-1878)*, Iași, 1999, p.10.

Conform "Legii pentru înființarea Casei pentru ajutorul școalelor"<sup>3</sup>, noua instituție era independentă "nefiind încorporată nimănui" (art. 10), în debaterile Camerei susținându-se că apariția Casei "e o idee luminoasă, una dintre ideile menite în timp să transforme o societate ..." <sup>4</sup>. Proiectul de lege și apoi legea în sine se pare că au provocat "entuziasm și bune speranțe" fiind votată în Cameră cu 58 de voturi pentru, 3 contra și 3 abțineri, iar în Senat cu 77 de voturi pentru și 1 vot contra. În discuții a fost comparată cu legea privind secularizarea bunurilor mănăstirești.

Cu toate acestea, dincolo de entuziasmul amintit, concret în ceea ce privește Casa Școalelor nu se va întreprinde nimic deosebit vreme de 13 ani - până în 1896. Ne aflăm exact în mijlocul frământărilor care au precedat importante reforme ale învățământului de la sfârșitul secolului al XIX-lea.

Remarcăm accentul deosebit și sprijinirea cu precădere, prin instituția Casei Școalelor, a lucrărilor cu caracter educativ menite a contribui la conștientizarea și dezvoltarea sentimentului național. Până la înființarea Casei Școalelor nu lipsiseră deloc luările de poziție cu privire la însemnătatea educației în sens național. Ceea ce lipsise fusese viziunea organizatorică și urmărirea sistematică a efectelor declarațiilor și intențiilor. În aceste condiții, nu este lipsit de interes să amintim măsurile luate de Spiru Haret în direcția dezvoltării sentimentului național, pentru că el a înțeles foarte bine rolul pe care putea să-l joace în această direcție o instituție cum era Casa Școalelor. În circulara prin care impunea sărbătorirea festivă a zilei de 10 mai în toate școlile secundare din Regat, Spiru Haret afirma: "Cea dintâi datorie a școlii, care trece înaintea oricărei alteia, este de a forma buni cetățeni; și cea dintâi condiție pentru a fi cineva bun cetățean este de a-și iubi țara fără rezervă și de a avea o încredere nemărginită într-însa și în viitorul ei. Totodată, activitatea, toată îngrijirea celor însărcinați cu educarea tinerimii, acolo trebuie să tindă ... Pentru aceasta căutați a-i face pe copii să prețuiască evenimentele mari ale istoriei noastre mai mult decât pe cele din istoria altor popoare; să se convingă că strămoșii lor au fost eroii ce-au luptat și și-au vărsat sângele ca să conserve țara care-i adăpostește și astăzi; redeșteptați în inima lor aceeași aprinsă iubire de țară pe care ei trebuie să o aibă ca urmași ai acelor mari eroi. Siliți-vă a-i convinge că țara lor este cea mai bună țară, că neamul lor este cel mai viteaz, cel mai nobil, cel mai energic din toate neamurile. Nu vă temeți că veți cădea în exces pe calea aceasta; oricât de departe ați merge, cu atât mai bine va fi. Căutați încă a face să intre adânc

---

<sup>3</sup> "Monitorul Oficial al României", nr. 238 din 22 ianuarie 1883, p. 3740.

<sup>4</sup> *Ibidem*, p. 3741.

în mintea tinerilor că epoca în care trăim este una dintre cele mai mari din istoria noastră; că Suveranul nostru este unul dintre cei mai mari din câți au ocupat până acum tronul țării, că niciodată poporul român nu a avut mai bine conștiința exactă a valorii sale; că niciodată nu a dat, într-un timp așa de scurt, mai multe și mai mari dovezi de vitalitate și pricepere; că niciodată nu a avut o poziție mai înaltă între popoarele Europei decât aceea pe care și-a câștigat-o în această din urmă jumătate de secol prin vitejia și înțelepciunea lui. Luptați pentru a nu lăsa să prindă rădăcină la dâșii deprinderea de a găsi rău tot ce văd și tot ce-i înconjoară în țara lor".<sup>5</sup>

Circulara cuprindea făgașul pe care Spiru Haret dorea să îndrume învățământul românesc. Aceste declarații de intenții au fost repede completate cu măsuri administrative menite să asigure trecerea de la vorbe la fapte. Ministrul instrucției era convins că rolul central revenea în această direcție studiului istoriei naționale. Astfel, într-un raport prezentat în 1903 regelui Carol I, el scria: "Nevoia de simplificare a făcut ca istoria țării să ocupe un loc foarte restrâns în programele școlilor primare; ... și cu toate acestea de ce imensă importanță este acest studiu; școala primară are chemare, are datoria de a forma conștiința națională a poporului, de a-l face să-și cunoască trecutul pentru a-și înțelege rostul său în prezent și chemarea sa în viitor. Școala primară trebuie să creeze simțul de solidaritate națională fără de care un stat nu poate exista și care dă tărie unei națiuni și încredere în sine. Pentru atingerea acestui scop trebuie să concurgă întregul învățământ, dar în prima linie studiul istoriei"<sup>6</sup>. În acest sens, deosebit de importantă a fost introducerea temelor istorice în conținutul altor discipline și mărirea în general a ponderii lor în ansamblul activității școlare.<sup>7</sup>

De nenumărate ori, Spiru Haret atrăgea atenția profesorilor că studiul istoriei nu trebuie să fie un exercițiu obositor și inutil, ci trebuie să devină unul dintre cele mai puternice mijloace educative; "studiul istoriei trebuie să fie un mijloc de a infiltra în sufletul copiilor conștiința națională, de a-i face să înțeleagă rostul chemării în lume a poporului din care fac parte, de a le insufla încrederea într-însul, iubirea de țară și dorința de a se devota pentru dânsul".<sup>8</sup>

---

<sup>5</sup> "Circulara nr. 3253 din 22 aprilie 1897 către licee, gimnazii, universități, etc. pentru educația patriotică a școlilor și serbarea de 10 mai", în Sp. Haret, *Opere.*, București, 1934, vol. I, p. 235-236.

<sup>6</sup> *Ibidem*, vol. II, p. 234-235.

<sup>7</sup> Mirela Luminița Murgescu, *Spiru Haret și educația națională în școala românească*, "Anuarul Institutului de istorie Cluj-Napoca", 1995, XXXIV, p. 240.

<sup>8</sup> Spiru Haret, *op. cit.*, vol. II, p. 434.

Astfel, prin legea din 1896 statul lua asupra sa plata întregului personal didactic rural, fiind însărcinat prin intermediul Casei Școalelor cu cheltuielile materialului didactic, registre, imprimate etc; care până în acel moment se aflau în sarcina comunelor și orașelor.

În ceea ce privește baza financiară a Casei Școalelor, o bună parte au constituit-o fondurile donate de-a lungul anilor. Un fond remarcabil a fost cel al lui Stroe S. Beloescu, fost profesor de matematică la Liceul "Codreanu" din Bârlad. În momentul în care acesta face donația, scrie "Casei Școalelor", alături de suma pe care o donează și modul în care trebuie cheltuiți banii, și motivele care l-au determinat să facă această donație direct Casei Școalelor: "Sentimentele de familie, națiune și patrie față de progresul și prosperitatea lor nu au nici o valoare când ele nu sunt urmate de fapte din partea fiecăruia prin ceea ce poate, și face o datorie sufletească oferind Casei Școalelor din economiile strânse în cei 33 de ani de profesorat, un fond de 12.000 lei, în scrisuri funciare rurale de 5% cu condiția ca venitul acestui fond să se dea cu stipendii la 5 elevi români de origine creștină și lipsiți de avere, care s-ar distinge prin bună purtare și silință cu succes la învățătură, din orice parte de țară, cu preferință fiilor de săteni agricultori, urmând cursurile liceului «Codreanu» din Bârlad."<sup>9</sup>

Fondurile au fost folosite în primul rând pentru constituirea unor biblioteci rurale, cărora li s-au întocmit liste de cărți și obiecte. În acest sens, o circulară din partea profesorilor ieșeni susținea: "...dumneavoastră dl. Ministru ați hotărât înființarea acestor așezăminte de progres. Aceasta a fost fără îndoială dorința de a pune la dispoziția țăranilor cunoscători de carte, mijloacele pentru întinderea cunoștințelor uzuale, pentru întărirea și înălțarea sentimentului lor de oameni și de Români, de a limpezi într-înși ideea de drept și datorie ... Când mintea țăranului nostru va fi destul de luminată prin educație, când bibliotecile rurale vor desăvârși ceea ce școala rurală numai a început, el va găsi plăcerea în exercițiul intelectual, va învăța mai bine să respecte persoane și averea sa ca și pe cea a altora ...".<sup>10</sup> Pentru biblioteci se recomanda a fi selectate cărți care "pe lângă avantajul ce-l au de a forma inima și mintea, sunt scrise într-o limbă românească curată și frumoasă".<sup>11</sup> Căci astfel de lucruri "îl vor ameliora pe țăranul român sub întreitul punct de vedere al

---

<sup>9</sup> D. Alexandrescu, *Casa Școalelor - înființarea și activitatea ei*, București, 1901, p. 70.

<sup>10</sup> Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond MCIP, ds. 274/1897, f. 10.

<sup>11</sup> *Ibidem*, ds. 15/1899, f. 1.

intelenței, al simțirii și al acțiunii. Și ameliorarea omului va ameliora tot ce el produce. În deșert, avem o țară binecuvântată între atâtea țări ale lumii, dacă poporul nu știe să se folosească de dânsa. Și niciodată poporul nu se va putea folosi de dânsa, pe cât timp inteligența sa nu va avea orizonturi mai largi și energia sa nu va tinde către o țintă mai înaltă”.<sup>12</sup> Astfel, Casa Școalelor a început să doneze școlilor de toate gradele materialul didactic necesar, care până atunci lipsise: hărți, aparate, colecții, "nimic din ceea ce trebuie ca învățământul să fie clar, interesant și folositor".<sup>13</sup> În 1898 au fost imprimate și confecționate o serie de tablouri istorice reprezentând scene de război din istoria românească și hărți ale României. Aceste materiale erau procurate din țară sau din străinătate (anexa 1).

Din păcate o analiză sistematică și integrală a activității desfășurate de Casa Școalelor în domeniul publicării și tipăririi de carte nu s-a întreprins. În această privință, trebuie remarcat faptul că în relația dintre Casa Școalelor și producția de carte se disting două raporturi: primul constă în cererea de carte care vine din partea instituției în discuție; al doilea - oferta de carte care i se propune Casei Școalelor de către scriitori, publiciști, profesori, învățători, ingineri.

Nu este lipsit de interes faptul că pentru stimularea scrierii și publicării de lucrări ce erau considerate a fi potrivite profilului școlar, s-a aprobat imediat după 1896 suma de 30.000 lei (considerabilă pe vremea aceea) pentru dreptul de autori-colaboratori. Iar interesul pentru această activitate a făcut ca o serie de nume cunoscute în epocă să fie solicitate în această întreprindere. De exemplu, lui I.L. Caragiale, Casa Școalelor îi solicită publicații cu subiect inspirat din istoria românilor. Scriitorul își ia obligația ca până la 1 iulie 1896 să scrie cartea "Patria și neamul - povestiri și icoane din trecutul poporului românesc" - dar această carte nu a fost terminată niciodată. George Coșbuc va fi la rândul lui solicitat. Pe 12 martie 1898, Casa Școalelor îi adresează acestuia o scrisoare prin care îl înștiințează că Ministerul Instrucțiunii Publice dorește ca el să publice o istorie populară a războiului de independență<sup>14</sup> - acest eveniment fiind considerat cea mai recentă pagină eroică a țării. Scopul lucrării, care trebuia să fie o adevărată epopee, "era de a deștepta și a întreține în poporul român instrumentele de curaj, iubire de țară și abnegație". I se

---

<sup>12</sup> *Ibidem*, f. 4.

<sup>13</sup> Spiru Haret, *op. cit.*, vol. VIII, p. 73.

<sup>14</sup> A.N.I.C., fond MCIP, ds. 14/1899, f. 16.

cere ca lucrarea să nu depășească 200 de pagini și să fie gata în manuscris până la 30. IX.1898; cheltuiala tipăriturii o suportă Ministerul, dar de publicat trebuia să se îngrijească Coșbuc. Peste câteva zile, în scrisoarea de răspuns, Coșbuc spunea că Ministerul i-a propus să scrie pentru popor o istorie a războiului din 1877-1878 și că acceptă condițiile impuse. Dintr-o notă a Ministerului, din 30.III.1899 aflăm că cele 2.000 de exemplare din lucrarea "Războiul nostru pentru neatârnare" se vor întrebuița astfel: un exemplar la fiecare bibliotecă rurală, iar restul ca premiu școlarilor din clasa a III-a primară și în sus; iar dacă mai rămân să se pună în vânzare la prețul de 60 de bani bucata pentru a putea fi cumpărate "cu înlesnire" de învățători și institutori.<sup>15</sup> La scurt timp după aceasta, Ministerul îi va propune, lui G. Coșbuc, scrierea unei "Antologii naționale".<sup>16</sup> Se considera că trebuie să fie o "carte a patriei" prin intermediul căreia să ajungă la mintea și inima țaranului român "cele mai valoroase pagini din istoria și literatura națională".

Relevantă este scrisoarea pe care G. Coșbuc o primește din partea Ministerului la 30.II.1899: "Pentru motive pe care dv. le înțelegeți mai bine decât oricine, Ministerul dorește să facă a se scrie o carte al cărei scop să fie înălțarea și glorificarea patriei române, din toate punctele de vedere. Ea va trebui să cuprindă bucăți privitoare la istoria noastră, la faptele mari ale bărbaților noștri din trecut și contemporani, descrieri de locuri de prin țară, bucăți privitoare la meritele poporului nostru față de celelalte și la destinele lui viitoare; în principiu tot ce poate face țara să fie iubită și prețuită de fiii ei. Cartea este destinată mai ales tinerimii și oamenilor cu o cultură puțin înaintată; de aceea ea ar trebui scrisă într-o limbă cât mai simplă și cât mai populară; ea ar trebui să fie alcătuită sub formă de antologie, compusă din bucăți luate din diverși autori, sau scrise anume, dar dispuse într-o ordine logică; asemenea cărți posedă cele mai multe țări și e de regretat că nouă ne-a lipsit până acum".<sup>17</sup>

Spiru Haret aprecia că lucrările poetului G. Coșbuc "sunt din acelea pe care nu e cu putință a nu le aproba orice bun român"<sup>18</sup> și îi va cere ca în viitor să ofere mai mult din timpul și talentul său "pentru a cultiva un gen de literatură naționalistă care ne lipsește atât de mult și-a cărei utilitate nici nu se poate discuta".

---

<sup>15</sup> *Ibidem*, ds. 13/1899, f. 20.

<sup>16</sup> *Ibidem*, f. 29.

<sup>17</sup> Biblioteca Academiei Române, Serviciul manuscrise, fond Gr. Tocilescu, Spiru Haret către Gr. Tocilescu, f. 3.

<sup>18</sup> *Ibidem*, f. 11.

Peste câțiva ani, într-o scrisoare din 22 mai 1902, Haret îi spune lui G. Coșbuc că imnul național "Deșteaptă-te române!" a rămas un imn de durere și mărire dinainte de 1848 și că el nu se mai potrivește de loc cu împrejurările actuale. Dorește ca acesta să fie înlocuit cu "un cântec de îmbărbătare, de încredere în noi, de gloriificare a patriei".<sup>19</sup> Îi cere poetului să caute printre poeziile sale una care să răspundă acestor cerințe, sau dacă cunoaște o poezie să i-o recomande. Acesta trebuia să fie introdus, ca obligatoriu în școli și eventual apoi generalizat. Se pare că G. Coșbuc nu a răspuns imediat cerințelor lui Spiru Haret, pentru că în octombrie 1903,<sup>20</sup> ministrul Instrucțiunii îi aduce aminte că l-a rugat să se gândească să scrie 3-4 strofe într-o limbă curat populară, care într-un spațiu mic să glorifice țara și poporul românesc. Acest imn trebuia să devină un imn al tuturor școlilor, aceasta fiind "o afacere" la care Spiru Haret ținea foarte mult.

Dincolo de comanda fermă pe care Ministerul prin intermediul Casei Școalelor o făcea autorilor de manuale, trebuie să amintim și situația în care autorii sunt cei care fac oferte, răspunzând cererilor Ministerului. Nicolae Iorga face o ofertă de carte Casei Școalelor<sup>21</sup>, aceasta cumpărându-i 500 de exemplare din lucrarea "Țara Românească - județul Prahova" (sau "Drumuri și orașe"), plătindu-i-se numai uzura literei și a mașinilor și materialul care intră la tipar, iar hârtia a fost procurată de Minister, prin intermediul Casei Școalelor. Iorga va cere Ministerului să precizeze numărul de exemplare dorit, amintind că cu cât acest număr va fi mai mare, cu atât prețul pe exemplar va fi mai mic.

Inițiativa Casei Școalelor găsește un teren fertil, căci diverși autori ocazionali răspund chemării. Astfel un anume Gr.I. Alexandrescu donează 400 de exemplare din lucrarea "Povestea lui Badea Traian" bibliotecilor populare<sup>22</sup>, iar administrația Casei Școalelor afirma că prin susținerea acestor lucrări dorește să contribuie la instruirea și educarea neamului românesc. Același autor își continuă activitatea anunțând Casa Școalelor că va publica sub formă de poveste populară, textul: "Ștefan cel Mare" sau "Ștefan, Ștefan!" - "cum îi mai zic bătrânii de pe lângă Cetatea Neamțului și Valea Albă", și el spera că așa vor "apărea pe rând toate figurile mărețe care au ilustrat istoria iubitei noastre patrii".

Pe tot parcursul activității sale, Casa Școalelor primește semnale că este nevoie de carte istorică. De exemplu, un învățător spunea despre

---

<sup>19</sup> BAR, fond coresp. Sp. Haret, Sp. Haret catre G. Cosbuc, ds. 18, f. 1.

<sup>20</sup> *Ibidem*, f. 17.

<sup>21</sup> ANIC, fond Casa Școalelor, ds. 3/1910, f. 9.

<sup>22</sup> *Idem*, , ds. 9/1898, f. 23.

"Războiul nostru pentru neatârnare, povestit pe înțelesul tuturor", scrisă de G. Coșbuc, la cererea Casei Școalelor - că "este o carte unică care nu ar trebui să lipsească din mica bibliotecă a școlarilor din România".<sup>23</sup> Alt învățător din comuna Gostinu, jud. Vlaşca, susținea că "recentele războaie țărănești (1907) au fost alimentate de un rău social", dar sublinia în continuare "de neștiința și întunecimea în care zace poporul răsculat, crezând că statul român depinde de puterile vecine, ceea ce dovedește lipsa totală de simț național".<sup>24</sup> Observând această situație va scrie: "Lupta neamului român pentru dreptate și libertate" - considerând astfel că își face o datorie patriotică față de neam, "spre a servi de o unică călăuzire a poporului".

Trebuie amintit faptul că din inițiativa și sub îndrumarea lui Spiru Haret s-a format o comisie compusă printre alții din Gr. Tocilescu și I. Bianu cu scopul de a alcătui o listă de subiecte alese din istoria României. Care ulterior trebuiau să devină subiecte pentru o serie de tablouri cu subiect istoric. O dată executate, Casa Școalelor urma să le cumpere și să le trimită școlilor. Din 69 de tablouri propuse doar 31 au fost publicate pentru că ministrul nu a fost mulțumit de calitatea compoziției, îndrumându-i pe pictori să cerceteze mai bine costumele și figurile.<sup>25</sup> Aceste tablouri trebuiau "să reprezinte și să eternizeze în ochii populației satești momentele de glorie ale armatei noastre".<sup>26</sup> Prin intermediul Casei Școalelor au fost cumpărate 2000 de exemplare ce au fost trimise școlilor din țară. De asemenea, Stelian Petrescu a oferit Casei Școalelor o serie de tablouri cu subiecte istorice. Aceasta îl însărcinează în 1906 cu executarea unei serii de fotografii artistice, care să reprezinte locuri pitorești din țară, momente istorice și ruine din timpuri vechi. Acestea vor fi prezentate și într-o expoziție, o veritabilă etalare de "locuri ale memoriei".<sup>27</sup> Interesant este modul în care se angajează în această acțiune cadrele didactice. Printre alții, Alexandru Răsmeriță - maestru de desen la liceul "Traian" din Tr. Severin, ține o conferință despre: "Rolul tablourilor istorice în educația națională, atât în școală cât și în familie". El spunea că tabloul istoric "completează lectura, fixează mai bine, mai plastic și mai durabil în memorie faptele istorice care aprind entuziasmul pentru iubirea de neam și patrie".<sup>28</sup>

---

<sup>23</sup> Vezi "Prefața" la G. Coșbuc, *Războiul nostru pentru neatârnare* ..., Bucur ești, 1899.

<sup>24</sup> ANIC, fond Casa Școalelor, ds. 5/1907, f. 242.

<sup>25</sup> *Ibidem*, ds. 67/1908, f. 10.

<sup>26</sup> *Ibidem*, ds. 137/1909, f. 8.

<sup>27</sup> *Ibidem*, ds. 9/1906, f. 23.

<sup>28</sup> *Ibidem*, ds. 1838/1907, f. 3.

În general, materialul didactic istoric trimis de Casa Școalelor unei școli primare, consta în: un tablou al Regelui, tabloul Judecării de Apoi, o hartă a României și planiglobul ediția Socec sau Parteni.<sup>29</sup>

În 1911, pe 4 mai, directorul liceului "Unirea" din Focșani, înștiințează administrația Casei Școalelor că liceul nu are stegulețe tricolor, necesare sălilor în zile festive, la serbările școlare sau naționale. Astfel, el cere Casei Școalelor 50 de stegulețe mici "pentru a servi la ornamentație și pentru a fi purtate de elevi în mână, după cum avem nevoie de ele la procesiunea de la 2 iulie cu ocazia comemorării morții marelui voievod Ștefan cel Mare".<sup>30</sup> Deasemenea directorul liceului mai dorește și un drapel mare pe care vrea să-l pună pe edificiu la solemnități.

Nu întâmplător acorda Haret o amploare deosebită comemorării în întreaga țară, la 2 iulie 1904 - la orașe și 4 iulie - la sate, a quadricentenarului morții lui Ștefan cel Mare. El ia măsuri să se tipărească cu acest prilej într-un număr mare de exemplare portretul lui Ștefan cel Mare. Pentru sărbătorirea care s-a făcut la Putna, Spiru Haret a intrat în legătură cu fruntașii mișcării naționale din Bucovina și susținând sărbătorirea într-un cadru deosebit, ministrul instrucțiunii urmărea să facă din comemorarea lui Ștefan un act de solidaritate în jurul unui simbol. În 1904, Haret recomanda ca o comemorare a luptei de la Valea Albă să se facă anual la Borzești. O școală din comuna Predeal va face prin intermediul Casei Școalelor, o comandă Școlii de meserii din București, pentru mai multe obiecte de armătură și îmbrăcăminte ce urmau a fi folosite la serbarea de pe 4 iulie. Învățătorii înștiințează Casa Școalelor că ei vor serba evenimentul la Bușteni, iar după serbare "vor merge însoțiți de muzică militară la Castelul Peleș din Sinaia".<sup>31</sup> Din această cauză cer Casei Școalelor o parte din armături și costume pentru a reprezenta și ei în miniatură, pe cât posibil, curtea și oștenii lui Ștefan cel Mare.

Controlul Casei Școalelor se manifestă și asupra informației ce era difuzată prin intermediul școlii. Astfel, considerându-se că învățătorul din comuna Geamăna, jud. Argeș "sub cuvânt că vorbește de însemnătatea zilei de 24 ianuarie, a istorisit lucruri neadevărate. A zis că unirea Principatelor nu s-a putut face la timp, fiindcă exista un conflict între familiile boierești ..." <sup>32</sup>, Casa Școalelor intervine și îi atrage atenția "să fie cât mai cântărit în cuvântări".

Am încercat să punctăm doar câteva dintre modalitățile prin care instituția Casei Școalelor a acționat în domeniul construirii și consolidării identității românești. Suntem conștienți de faptul ca am oferit doar o sumară

---

<sup>29</sup> *Ibidem*, ds. 15/1896, f. 17.

<sup>30</sup> *Ibidem*, ds. 20/1911, f. 37.

<sup>31</sup> *Ibidem*, ds. 23/1911, f. 7.

<sup>32</sup> *Ibidem*, ds. 60/1912, f. 3.

trecere în revistă a modalităților utilizate de aceasta, am fost însă îndemnați de dorința de a aminti existența unor documente extrem de interesante într-o arhivă cunoscută extrem de puțin: arhiva Casei Școalelor.

## **Anexa nr. 1**

### ***Tablouri istorice***

1. Traian înaintea podului de piatră de la Turnu Severin.
2. Luarea cu asalt a Sarmizegetusei.
3. Roma cu Forum și Columna lui Traian.
4. Năvălirea barbarilor în Dacia.
5. Petru și Asan.
6. Dragoș Vodă.
7. Nicolae Alexandru Basarab.
8. Alexandru cel Bun.
9. Ștefan și Aprodul Purice.
10. Bătălia de la Baia și fuga lui Matei Corvin.
11. Ștefan și mama lui la Cetatea Neamț.
12. Ștefan cere sfat de la sihastrul din Voroneț.
13. Ștefan pe patul morții.
14. Bătălia de la Șelimbăr.
15. Omorârea lui Mihai.
16. Tudor Vladimirescu la Cotroceni.
17. Luarea Griviței.
18. Lupta de la Smârdan.
19. Regina Elisabeta îngrijind răniții.

### ***Résumé***

## **LA MAISON DES ÉCOLES ET L'IDENTITÉ NATIONALE ROUMAINE. BREVES CONSIDÉRATIONS PRÉLIMINAIRES (1896-1918)**

L'apparition de "Casa școalelor" (la "Maison des Écoles") a été nécessaire et imposée par les conditions difficiles qui empêchaient le développement de l'enseignement à la fin du dernier siècle. Cette institution a eu un rôle décisif pour la construction de l'identité nationale, parce qu'elle (étant celle qui) s'est occupée de l'agrandissement de la base matérielle de l'enseignement (les bibliothèques) et de son organisation.

La même institution a souligné l'importance de l'étude de l'histoire même à partir de l'enseignement primaire et gymnasial et a contenu du point de vue financière et moral toutes les actions à caractère historique entreprises par les instituteurs et les professeurs.

Elle a été préoccupée aussi par l'écriture et la publication des livres aux sujets historiques qui allaient devenir des manuels pour les élèves ou des lectures supplémentaires, étant offerts en tout que prix à la fin des années scolaires.